

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 10 juli 2024

Mål nr
B 6826-23

PARTER

Klagande

JL

Ombud och offentlig försvarare: Advokat JW

Motparter

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. TGL

Företrädd av åklagaren

SAKEN

Sexuellt ofredande m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2023-09-07 i mål B 2922-23

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom och frikänner JL samt ogillar TGLs skadeståndsanspråk.

Högsta domstolen upphäver beslutet om att JL ska betala avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Staten ska svara för kostnaden för den offentliga försvararen och målsägandebiträdet i tingsrätten.

JW ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av JL i Högsta domstolen med 25 794 kr. Av beloppet avser 20 635 kr 5 öre arbete och 5 158 kr 76 öre mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

JL har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet och det enskilda anspråket samt befria honom från skyldigheten att ersätta staten för kostnaden för den offentliga försvararen och målsägandebiträdet i tingsrätten.

Riksåklagaren och TGL har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. JL var högstadielärare och klassföreståndare för den klass i vilken 15-åriga TGL gick. Under en lektion som JL ansvarade för provade TGL ett tyngdlyftarbälte som en klasskamrat hade med sig genom att spänna fast det utanpå sin tröja. När JL såg detta sade han ”oj vilka stora bröst du fick nu”.

2. Tingsrätten och hovrätten har dömt JL för sexuellt ofredande till dagsböter och förpliktat honom att betala skadestånd till TGL.

Frågan i målet

3. Frågan är om JL genom uttalandet har gjort sig skyldig till sexuellt ofredande.

Sexuellt ofredande

4. Brottet sexuellt ofredande regleras i nu aktuella delar i 6 kap. 10 § andra stycket brottsbalken.¹ Där anges att den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet ska dömas för sexuellt ofredande. Ansvar enligt det senare ledet förutsätter alltså att handlandet är ägnat att kränka personens sexuella integritet och att handlandet kan sägas innefatta ett ofredande.

5. För att ett handlande ska vara ägnat att kränka den sexuella integriteten krävs att gärningen har haft en tydlig sexuell inriktning eller

¹ Paragrafen ändrades den 1 augusti 2022. Det är den tidigare lydelsen som är aktuell i målet. Lagändringen saknar emellertid betydelse för de frågor som berörs i målet.

prägel. Det avgörande är inte gärningsmannens personliga syfte med sitt handlande och inte heller hur målsäganden har upplevt händelsen.

Bedömningen ska göras från objektiva utgångspunkter. (Se ”Rulltrappan” NJA 2017 s. 393 p. 11 och 12, ”Den oönskade beröringen II” NJA 2018 s. 1091 p. 15 samt, specifikt när det gäller yttranden, prop. 2004/05:45 s. 149.)

6. Vissa handlingar, t.ex. att beröra en annan persons könsdelar, uppfyller i stort sett alltid detta krav. Är det fråga om en kroppslig beröring som inte är av detta slag får förhållandena i den enskilda situationen större betydelse. Detsamma gäller om det är ord som har framförts. För att i sådana fall bedöma om ord eller handlingar har en tydlig sexuell inriktning eller prägel finns det skäl att särskilt väga in vem som utför handlingen, mot vem den riktas, i vilket sammanhang som handlingen utförs och om gärningsmannens ordval eller handlande i övrigt har gett uttryck för ett sexuellt intresse för målsäganden. (Se t.ex. ”Den oönskade beröringen I” NJA 2018 s. 443 p. 11 och 12 samt ”Den oönskade beröringen II” p. 13 och 14 samt a. prop. s. 87 f. och 149 f.)

7. Kravet på en tydlig sexuell inriktning eller prägel och den objektiverade bedömning som ska göras medför att inte varje handling med sexuell anknytning som är olämplig eller klandervärd träffas av straffansvaret. Utan dessa förutsättningar skulle straffbestämmelsen få en alltför stor räckvidd och omfatta fall som bör falla utanför det kriminaliserade området. Det är alltså inte motiverat att döma ut straffansvar för varje handling som inte är lämplig eller acceptabel. (Se ”Den oönskade beröringen II” p. 16.)

8. I sammanhanget kan erinras om att rättsordningen för olika områden, t.ex. för skolan, tillhandahåller andra regler än straffbestämmelser för att motverka att enskilda utsätts för olämpliga och klandervärda ageranden.

Sålunda finns i skollagen (2010:800) bestämmelser som riktar sig mot alla former av kränkande behandling, och i diskrimineringslagen (2008:567) bestämmelser som förbjuder sexuella trakasserier och trakasserier som har samband med t.ex. kön (se 1 kap. 5 §, 6 kap. 3 §, 6–10 §§ och 12 § skollagen och 1 kap. 4 §, 2 kap. 5 § och 5 kap. 1 § diskrimineringslagen).

Bedömningen i detta fall

9. TGL och två andra elever i klassen har på ett sakligt sätt berättat om JLs uttalande och vad som hände vid det aktuella tillfället. De har med lite olika ord beskrivit att de blev chockade och ställda av hans plötsliga uttalande om TGLs bröst. De har gett uttryck för att de uppfattade uttalandet som olämpligt och opassande. TGL har uppgett att hon kände sig obekvämt av uttalandet och blev också osäker på hur hon skulle bete sig när hon träffade sin lärare i skolan igen. JL har för sin del bekräftat att han uttryckt sig på det sätt som eleverna berättat om. Han har framhållit att uttalandet kom spontant och att han ångrade sig efteråt.

10. JL har alltså under en lektion sagt till sin 15-åriga elev att hon fick stora bröst när hon satte ett tyngdlyftarbälte över sin tröja. En kommentar som gäller någons bröst kan många gånger ha en sådan tydlig sexuell inriktning eller prägel som krävs för att ansvar för sexuellt ofredande ska kunna aktualiseras. Om så är fallet beror dock på omständigheterna i den enskilda situationen och enbart det förhållandet att ett yttrande gäller någons bröst kan inte vara tillräckligt i detta avseende.

11. I detta fall är omständigheterna sådana att uttalandet framstår som en spontan reaktion på vad som hände och innefattade inte någon annan sexuell koppling än att det avsåg just TGLs bröst. Uttalandet var – som eleverna framhållit – opassande och olämpligt, men kan inte anses ha en sådan tydlig sexuell inriktning eller prägel att det faller inom det straffbara området.

12. JL ska därför frikännas. Det medför att TGLs skadeståndsyrkande ska avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Petter Asp, Stefan Reimer, Jonas Malmberg (referent) och Christine Lager. Föredragande har varit justitiesekreteraren Benjamin Bergström.